

A. Uvod a) Prolog 1, 1—18. b) Ivan svjedoči za Krista. c) Prvi plod svjedočanstva Krstiteljeva.

B. Tri glavna dijela.

I. Svijetlo sja u tami (2, 1—12, 50.) Djelovanje Gospodinovo u Galileji; a poglavito u Judeji i to u Jeruzalemu.

II. A koji ga primiše (13, 1—17, 26.) Isus u krugu svojih milih učenika.

III. Sin čovječiji treba da se povisi (18, 1—20, 29.) Muka. Uskrsnuće.

Svršetak. Svrha evanđelja (20, 30—31.)

Dodatak (21, 1—25.)

Tumačenje odlikuje se kratkoćom, jasnoćom, zgodnim aplikacijama. Posebnu vrijednost daje djelu, što kod pojedinih čudesa navodi nazore protivničke, te ih uspješno i odlučno obara, braneći realnost čudesa.

Uopće je pisac lijepo protumačio čudesa. Ustaje protiv onih, koji gledaju u čudesima puke alegorije. Tako n. pr. kod ozdravljenja slijepca od poroda: „Von einer rein allegorischen Deutung und einer Verflüchtigung des Wunders kann also nicht die Rede sein, um so weniger als der Bericht fast wie eine protokollarische Aufnahme des Vorgangs wirkt.

Ili kod uskrsnuća Lazarova: Die Erzählung selbst bietet der allegorischen Erklärung nicht die mindeste Handhabe. Sie gibt sich so natürlich und schmucklos, stellt nüchtern Tatsache neben Tatsache, zeigt eine solche Fülle historischer Personen und Einzelzüge, die keinerlei allegorische Bedeutung haben itd.

Pisac služi se obilnom literaturom. Navodi je u uvodu. a zatim i kod pojedinih odsjeka. — No bilo bi poželjno, da je Patrística obilnije zastupana.

Ne svigja mi se, što Tillmann drži, da je voda u ribnjaku Betezdi bila zasićena mineralnim substancijama, periodički se uzgibala, te je prvi bolesnik, koji bi u nju tada stupio, ozdravio.

Svrhunaravski je uzrok prema izvještaju Ivanovu uzmutio vodu i proizveo ozdravljenje.

Pisac ne zna, za koju bi se svetkovinu odlučio u 5, 1. — Uskrs ne će biti, jer ga Ivan uvijek jasno označuje; isključen je Purim kao gragjanska svetkovina. Prema tomu bit će

praznik Sjenica, pogotovo ako bi se kritički mogao utvrditi član (7); ili je praznik Sedmica.

Mislim, da je radi Iv. 4, 35. svetkovina u 5, 1.: Uskrs.

Krasno tumači oprosnu govor Gospodina. Mnogo se oslanja u tumačenju na divne Keplerove „Ab-schiedsreden“.

Jezik je biran. Misli se razvijaju velikom lahkoćom. Piše velikom toplotom i zanosom.

Preporučam svima, koji hoće da urone u dublinu evanđejske istine.

Dr. Franjo Zagoda.

Jacquier: Histoire des livres du Nouveau Testament. Les écrits johanniques (quatrième édition.) Paris. Lecoffre 1912.

Zasluzni bibličista dokazuje najprije općenito, da je Ivan apoštol pisao: evanđelje, tri poslanice i apokalipsu poregujući jezik i nauku ovih djela.

Najveći dio knjige zaprema evanđelje. Pisac svladao je veliku literaturu o našem evanđelju. Spominje povjesnički sve glavne braniče i protivnike autencije i njihove nazore.

Ispitujući ih dijeli pisce u tri razreda:

1. Jedni priznavaju autenciju.
2. Drugi potpuno zabacuju.
3. Treći dopuštaju samo djelomično autenciju. Temelj je djelu apoštolski, no radila je ovdje kršćanska svijest i pisac knjige.

Jacquier pomno ispituje tradiciju počevši od apoštolskih otaca, da utvrdi autenciju; jednakom točnosti navodi unutrašnje dokaze za autorstvo Ivanovo.

Vrlo je pomno obradio § 9. „Caractères doctrinaux du IV. évangile. Odlučno ruši krivu nauku Loisyja, koji drži evanđelje Ivanovo knjigom mističkom, alegoričkom i simboličkom. Dobro opaža, da Loisy nije u tom originalan, jer je već prije u tom duhu tumačio evanđelje H. Holtzmann.

Opravdano se obara na metodu, kojom Loisy i Holtzmann čudesa Gospodinova n. pr. svadbu u Kani, uskrsnuće Lazarovo alegoriziraju. Ako prihvatimo taku metodu, tada možemo alegorizirati sve povjesne činjenice

(Rien n' empêcherait d' allégoriser tous les faits historiques).

Istina u evanđelju Iv. imade simbola ili riječi alegoričkih. Tako Gospodin zove sebe: dobrim pastirom, čokotom, vratima, on je život, svijetlo, uskrsnuće, kruh života. Pod tim simbolima kriju se uzvišene istine. — No iz toga nipošto ne slijedi, da su i čudesa, koja dolaze u evanđelju samo simboli vjerskih istina. Ivan pisao je doista duhovno evanđelje (Klement Alex: *εὐαγγέλιον πνευματικόν*), no to znači, da je izabrao istinite, povjesničke, realne događaje, da utvrdi Isusovo božanstvo, čovječanstvo i mesijanstvo. Prema tomu nisu čudesa Ivanova evanđelja plod Ivanove fantazije, ni invencije. Ivan promatrajući od početka javne djelatnosti slavu Jedinorogjenoga od Oca zabilježio nam je vjerno i istinito neka njegova preslavna djela.

Nema sumnje da je Ivan zabilježio neka čudesa i za tu svrhu, da upozori na neke preznamenite istine, koje iz njih slijede, n. pr. čudo, kako je Gospodin iscijelio slijepca od poroda.

Ta sâm Gospodin upozoruje na veliku didaktičnu svrhu toga čuda (9, 39.—41.). — No smijemo li toga radi, što su te činjenice veoma poučne, zabaciti realnost njihovu?

Kod perikope „de muliere adultera“ (7, 53—8, 11.) sudi, da kraj sve razlike stila i jezika ima dovoljno značajka, te je priznamo Ivanovom ili barem evanđeoskom.

Pošto je mnogi rukopisi uvrštaju pod konac evanđelja ili u evanđelje Lukino, možda nije na zgodnom mjestu uvrštena.

Preporučam ovu lijepu knjigu bogoslovima.

Dr. Franjo Zagoda.

Dr. Belser: Abriss des Lebens Jesu von der Taufe bis zum Tod. Freiburg i B. 1916.

Kakih 15 godina vojuje Belser za jednogodišnju teoriju. Dok je pristajao uz trogodišnju, bilo mu je Ivanova evanđelje (das pneumatische Evangelium) zatvorena knjiga, te nije mogao shvatiti jasno karaktera ni snošaja evanđelja prema sinopticima,

ni prema starozavjetnom zakonu. — Otkad je prihvatio jednogodišnju teoriju, situacija se sasvim promijenila. Još je trebalo prevaliti mučni put: „es galt zu zeigen, wie die Darstellung des Johannes in jene der drei ersten Evangelisten eingreift“.

I to je pitanje, sudi Belser, riješio uz pomoć drugih učenjaka, osobito temeljitoga istraživaoca Claddera.

Belser hoće da dokaže, kako Ivan suglasno sa sinopticima predočuje jednogodišnje javno djelovanje Isusovo.

Teško će se mnogi exegeta složiti s Belserom, pošto konstantno niječ u 6, 4. „τὸ πάσχα“, smatrajući tu riječ interpoliranom. — No čitanje utvrđeno je svim najstarijim rukopisima i prijevodima, pa zato „τὸ πάσχα“ glasoviti kritičari kao Nestle i Soden uvrstiše u tekst bez ikakve ograde.

Ako je pak to čitanje utvrđeno, to imademo bez obzira na 5, 1. zamjenjene tri pashe u Ivana.

Nadalje u Luk. ev. 6, 1. imademo označeno uskrsno doba, jer učenici Gospodinovi prolazeći kroz usjeve trgahu zrelo klasje. No onaj Uskrs nije identičan s Uskrsom u Ivana 6, 4., pošto Luka od 6, 1—9, 11. pripovijeda mnogo dogođaja, koji se vremenito izmijenjuju, i koji su, pogotovo smaknuće Ivana Krstitelja, za Uskrsa ju Iv. 6, 4. već prošla činjenica. Prema tomu imademo između Iv. 2, 13. i Iv. 6, 4. novi Uskrs; ergo četiri Uskrsa za javnoga djelovanja Gospodinova.¹

Dakle trogodišnja teorija počiva, ako i nije tradicijom utvrđena, na čvršćoj podlozi, nego li misli Belser.

Megjutim ako i ne će Belser svojim raspravom mnogoga predobiti za jednogodišnju teoriju, to će mu svaki objektivni čitalac sv. Pisma priznati, da je znamenit bibličista i izvrstan poznavalac Ivanova evanđelja, i da je svojim brojnim raspravama u Tübinger Quartalschriftu i napose ovom raspravom unio mnogo svijetla u snošaj između Ivana i sinoptika, te lijepo prikazao, kako Ivan popunjuje Marka.

Šteta, što Belser priznavajući kronološke poteškoće: „Die chronologische Fixierung der Ereignisse unmittelbar nach der Bergpredigt berei-

¹ Nisius: Zur Kontroverse über die Dauer d. öffentl. Wirksamkeit Jesu. (Innsbr. Quartalschrift 1913.).